

Zerbitzariren bildumakoaren zentzu berekoak dira horiek, atsoitz bezala, baina pluralez erabiltze horrek adibide zalantzagarri bat eskaintzen digu, baxera soilean nekezagoa deritzaguna, baxerakoa urrea beharrez lurra izatea edo baxerak heurak urrezkoak edo lurrezkoak. Zeramika zaleontzat hala balitz hobe, zeramikagileen aztarna izan deitekeanez, baina zoritxarrez bestera dela dirudi: ontzikoa eta ez ontzia.

\* \* \*

LAPITZAREN ARAUAK?—Nork pentsa zezakean holakorik ikusterik eta irakurtzerik? Ba, *Argia* aldizkariaren 980. zenbakiaren 24. orrialdean honako hau irakurtzera iritsi ginen: «Haurrak ikusten duena lapitzaren arauera», J. L.-ek izenpetutako lan batean.

Baina, testu osoa irakurriz ohartu gara «lapitzaren bidez bere irudimenaren (edo irudimenezko) zentzua» edo holako zerbait esan nahi zuela.

Hortariko hutsak, egia esan, edonork noiznahi egiten ditugu, baina maisukeriz ari direnengandik ez genuen holakorik espero.

\* \* \*

MANUELTXO.—Maiz entzuna dugu ijito jendeak eta Espainiako zenbait tokitan, bereziki hegoaldean, Jainkoari eta batez ere Jesus Haurrari, Manuel izena ematen diotela. Baina garai batean Euskal Herrian bertan ere hala ez ote? Adibidez, Bizkai-

-Gipuzkoa mugako herrietan, trumoi hotsa entzutean esan ohi da: «Han, goiko Manuel boletan». Baina Gipuzkoako Goierri partean, oso ezaguna dugu Eguberrietako kanta hau:

*Artzai buru zuri bi  
Antton eta Peru,  
Belengo portalera  
etorri zaizkigu;  
sartu dira barrena  
Manueltxo gana,  
presente egin diote  
arkumetxo bana.*

Bestalde, gure haurtzaroko Eibarren, Gabon inguruan kantatzen genuen beste hona hau:

*Astelena, martitzena,  
eguztenian,  
zozuak kantatzen dau  
Manueltxonian.  
Ogixa jan ta hil,  
artua jan ta piztu,  
biba Manuel, txistu!*

Guk zentzu guti aurkitzen genion, baina zerbait misteriotsu gordetzen zuelako edo gogozko zitzaigun Eguberrietan kalez kale edo non-nahi bertso hori errepikatzea.

Egia esan, zozo eta eper kanta, berriemaile bezala azaltzen dira eibartarron folklore zaharrean; zori oneko berri emaile gisa. «Zozuak kantatzen dau Arrate ballian...», eta «Eperrak kantatzen dau Arrate ballian...», esanaz hasten diren koplak lekuko. Ikus *Odon Apraizi Omenaldia* (1981) deritzan liburuko 336. orrialdean.

Zoriona, bere etimologiaren zentzuz, xori (txori) onetik datorrela dirudi. Honek bedonek ere erdarazko *pajaro de buen*

agero-rekin badu zer ikusirik. Gure herrian ohitura zaharrekoa da ezkongaiia bilatzeko Arrateko gurutzari hiru buelta ematea. Baina han bueltak eman eta begiak eta bihotza nora eroan ez dakitenentzat, erromeria egunetan maiz entzuten da panderojotzaileen ahoetatik kopla hura: «Eperrak kantatzen dau Arrate ballian, neskarik ederrena San Pedro aldian». Era hortara eskongaiaren bilaketaz adibiderik anitz bada gure folklore zahar hortan eta zenbait berri ematen da *Iker* — 2, Piarres Lafitte-ren omenezko liburuaren 854-857 orrialdeetan.



ETXEPAREN GARAIKO POESIAK.—1980an, Patxi Altunak, *Linguae Vasconum Primitiae* (Edizio kritikoa) delako hartan, aintzin solasaren XX. orrialdean zion: «Etxeparek herria izan zuela bere zenbait bertsoen iturri». Eta ondorean jarraitzen zuen esanaz: «Beste puntu bat nahi nuke hemen hitz gutxiz agertu. Tradizio luze baten ondorengoa da, noski, gure poeta, ez batbatean sortu eta erpina jo duen bertsogintza dotore eta bikainaren fruitua. Lehenagokorik ez dugu ezagutzen, baina izan zuen nahitaez. Horrelako poetarik eta batez ere horrelako bertsogintzarik ez da sortzen, ezin daiteke sor goizetik gauera».

Azken urte hauetan euskararen ikerketak hartu duten abiadurari esker, Etxepare baino lehenagoko bertso idatzirik aurkitu ez bada ere, garai haictan bazirela euskaldun poetak erakusten digute Mondragoeko eresiak eta bestek, eta eritzi horren lagungarri datoz berriki egin diren aurkikuntzak. Hara hemen pare bat adibide:

Antonio Unzuetak Madrid-eko Biblioteca Nacional-ean aurkitu zuen Etxepareren garaiko Juan de Undiano nafar paderedo eremitak euskaraz jarritako *Miserere mei Deus* bertsoak. Lehenago Bernardo Estornés Lasak aipatu zituen *Fontes Lin-*